

Σύγκριση των θεωριών του Austin και του Searle για τις λεκτικές πράξεις

Δένδια Μαρία (Α.Μ. 210025)

Τμήμα Επικοινωνίας και ΜΜΕ

Πανεπιστήμιο Αθηνών

Ζητήματα φιλοσοφίας της γλώσσας

Εαρινό εξάμηνο 2005

1. Εισαγωγή

Η θεωρία του Austin για τις λεκτικές πράξεις αναπτύσσεται στο βιβλίο *How to Do Things With Words*, το οποίο περιλαμβάνει τις 12 διαλέξεις που έδωσε στο Harvard το 1955. Σε αυτές αναφέρεται στη χρήση της γλώσσας και διατυπώνει μια θεωρία που αφορά στα είδη των εκφορών, το νόημά τους, τη χρήση και την αξιολόγησή τους. Ο Searle βασίστηκε στις ιδέες του Austin για να διατυπώσει τη δική του θεωρία για τις λεκτικές πράξεις.

Στη συνέχεια παρουσιάζονται οι προσεγγίσεις των δύο συγγραφέων σε ό,τι αφορά τον ορισμό των επιτελεστικών εκφορών, τις συνθήκες ευστοχίας τους και την ταξινόμηση των ελλεκτικών ισχύων.

2. Ορισμός επιτελεστικής εκφοράς

2.1 Ο ορισμός του Austin

Στην πρώτη του διάλεξη (Austin, 1962: 1-11) ο Austin εισάγει την έννοια των επιτελεστικών εκφορών (*performative utterances*) αντιδιαστέλλοντάς τις προς τις δηλωτικές (*constatives*). Οι επιτελεστικές εκφορές έχουν κοινά χαρακτηριστικά με τις δηλώσεις (*statements*): δεν είναι ασυνάρτητες προτάσεις και περιέχουν συνηθισμένα ρήματα στο πρώτο ενικό πρόσωπο του ενεστώτα οριστικής έγκλισης στην ενεργητική φωνή. Ωστόσο, διαφοροποιούνται από τις δηλώσεις σε δύο σημεία:

1) Δεν περιγράφουν ούτε εκθέτουν ή διαπιστώνουν τίποτα, ενώ δεν μπορούν να χαρακτηριστούν αληθείς ή ψευδείς.

2) Η εκφορά τους είναι συνολικά ή εν μέρει η επιτέλεση μιας πράξης. Η πράξη αυτή δεν θα μπορούσε να περιγραφεί ως -ή «μόνο» ως- η εκφορά μιας δήλωσης.

Αμέσως μετά ο Austin (1962: 5) δίνει παραδείγματα τέτοιων εκφορών:

(1α) «Δέχομαι» (αυτή τη γυναίκα ως νόμιμη σύζυγό μου)-όπως εκφέρεται κατά τη διάρκεια μιας γαμήλιας τελετής.

(1β) «Ονομάζω αυτό το πλοίο Βασίλισσα Ελισάβετ» - όπως εκφέρεται από κάποιον που σπάει το μπουκάλι στην πλώρη ενός πλοίου.

(1γ) «Κληροδοτώ το ρολόι μου στον αδερφό μου» - όπως γράφεται σε μία διαθήκη.

(1δ) «Βάζω στοίχημα 6 πένες ότι αύριο θα βρέξει».

Στα παραπάνω παραδείγματα η εκφορά της πρότασης αποτελεί την επιτέλεση μιας πράξης και όχι την περιγραφή της. Στα τρία πρώτα παραδείγματα οι προτάσεις εκφέρονται στα πλαίσια θεσμοθετημένων διαδικασιών: ενός γάμου, μιας «βάπτισης» πλοίου και μιας διαθήκης. Για να θεωρηθεί ότι μέσω των παραπάνω εκφορών οι αντίστοιχες πράξεις έχουν επιτελεστεί, χρειάζεται να ισχύουν προϋποθέσεις όπως το να εκφέρονται από τα κατάλληλα πρόσωπα, την κατάλληλη στιγμή κ.ο.κ. Το παράδειγμα του στοιχήματος προέρχεται από την καθημερινή ζωή και η επιτέλεση της πράξης μέσω των λόγων προϋποθέτει άλλου είδους «εγγυήσεις», όπως την ειλικρίνεια του ομιλητή και την αποδοχή του στοιχήματος από τον ακροατή. Επομένως, σε όλες τις παραπάνω περιπτώσεις η εκφορά της πρότασης δεν εξασφαλίζει την επιτέλεση της πράξης, αποτελεί όμως βασικό της συστατικό.

Επιπλέον, στην περίπτωση που κάτι «δεν πάει καλά» κατά την επιτέλεση των παραπάνω πράξεων, αυτό δεν σχετίζεται με την τιμή αληθείας των εκφορών. Ο γάμος ή το στοίχημα δεν μπορούν να χαρακτηριστούν ψευδή, αλλά μάλλον άκυρα ή άστοχα.. Ο Austin εντοπίζει τη βασική διαφορά μεταξύ των δηλωτικών και των επιτελεστικών εκφορών στο εξής: οι πρώτες μπορούν να χαρακτηριστούν αληθείς ή ψευδείς, ενώ οι δεύτερες όχι. Αυτό συμβαίνει γιατί οι επιτελεστικές εκφορές

σχετίζονται με την εκτέλεση πράξεων¹ και οι πράξεις δεν αξιολογούνται με τον τρόπο που αξιολογούνται οι δηλώσεις.¹

Στην πορεία των διαλέξεών του ο Austin εγκατέλειψε τη διάκριση μεταξύ δηλωτικών και επιτελεστικών εκφορών. Αναζητώντας γραμματικά και λεξιλογικά κριτήρια επιτελεστικότητας διαπίστωσε ότι δεν υπάρχουν απόλυτα κριτήρια διάκρισης επιτελεστικών και δηλωτικών εκφορών. Εισήγαγε τους όρους εκφωνητική (*locutionary*), ελλεκτική (*illocutionary*) και απολεκτική (*perlocutionary*) πράξη και κατέληξε στο συμπέρασμα ότι «το να δηλώνουμε κάτι είναι το να εκτελούμε μια ελλεκτική πράξη, ακριβώς όπως το να προειδοποιούμε ή να ανακηρύσσουμε» (Austin, 1962: 134).

2.2 Η προσέγγιση του Searle

Ο Searle χρησιμοποιεί τον όρο *performatives* ορίζοντάς τον με διαφορετικό τρόπο. Στο άρθρο του “How Performatives Work” (1994) ονομάζει επιτελεστικές εκφορές αυτές που ο Austin ονόμασε «ρητά επιτελεστικά» (*explicit performatives*). Τα ρητά επιτελεστικά είναι εκφορές στις οποίες λέγεται ρητά ποια πράξη επιτελείται. Αυτό γίνεται με ένα ρητό επιτελεστικό ρήμα με το οποίο κατονομάζεται η λεκτική πράξη.

Ο Searle (1994: 76) δίνει παραδείγματα τέτοιων εκφορών:

(2α) Σε διατάζω να βγεις από το δωμάτιο.

(2β) Υπόσχομαι να έρθω την Τετάρτη.

Στις παραπάνω εκφορές, η ύπαρξη των ρημάτων «διατάζω» και «υπόσχομαι» καθιστούν ρητό ότι πρόκειται για διαταγή και υπόσχεση αντίστοιχα. Έτσι, αν κάποιος πει

(2γ) Βγες από το δωμάτιο!

δεν έχει εκφέρει μια επιτελεστική εκφορά, σύμφωνα με τον Searle, καθώς δεν υπάρχει στην πρόταση κάποια λέξη που να καθιστά ρητή την ισχύ (*force*) της.

¹ Στην ενδέκατη διάλεξη (Austin, 1962: 133-147) και αφού έχει προηγηθεί η διάκριση εκφωνητικών, ελλεκτικών και απολεκτικών πράξεων, ο Austin αναθεωρεί αυτή την παρατήρηση λέγοντας ότι η τιμή αληθείας μιας επιτελεστικής εκφοράς παίζει ρόλο στην αξιολόγησή της.

Ωστόσο, ο Searle επισημαίνει ότι η ύπαρξη ενός ρητού επιτελεστικού δεν εξασφαλίζει το χαρακτηρισμό μιας εκφοράς ως επιτελεστικής. Έτσι, η πρόταση

(2δ) Υπόσχομαι πολλά πράγματα σε πολλούς ανθρώπους.

δεν είναι επιτελεστική, αν και περιέχει ένα επιτελεστικό ρήμα στο πρώτο πρόσωπο της οριστικής του ενεστώτα.

Χρησιμοποιώντας αυτόν τον ορισμό, ο Searle διακρίνει δύο μέρη σε κάθε ελλεκτική πράξη: την ελλεκτική ισχύ (*illocutionary force*) και το προτασιακό περιεχόμενο (*propositional content*) (Searle, 1969: 30). Η ελλεκτική ισχύς καθίσταται ρητή μέσω του επιτελεστικού ρήματος και δείχνει με ποιο τρόπο πρέπει ο ακροατής να εκλάβει την εκφορά (ως υπόσχεση, ως προειδοποίηση κλπ). Για την ελλεκτική ισχύ της εκφοράς δεν μπορεί να τεθεί ζήτημα αλήθειας ή ψεύδους. Κάποιος που εκφωνεί μια πρόταση που ξεκινά με τις λέξεις «Υπόσχομαι ότι...» δεν μπορεί να ψεύδεται ή να κάνει λάθος σε ό,τι αφορά την ισχύ της εκφοράς του (Searle, 1994: 77). Αντίθετα, το προτασιακό περιεχόμενο μπορεί να είναι αληθές ή ψευδές όπως μιας δήλωσης. Προτάσεις με διαφορετική ισχύ μπορούν να έχουν κοινό προτασιακό περιεχόμενο. Για παράδειγμα, οι εκφορές

(3α) Σε διατάζω να έρθεις μαζί μου.

(3β) Σε παρακαλώ να έρθεις μαζί μου.

(3γ) Υπόσχομαι ότι θα έρθεις μαζί μου.

έχουν αντίστοιχα την ισχύ διαταγής, παράκλησης και υπόσχεσης, αλλά κοινό προτασιακό περιεχόμενο, του οποίου η τιμή αληθείας μπορεί να ελεγχθεί. Σχετικά με αυτή τη διάκριση, ο Austin (1962: 90) αναφέρει ότι θα μπορούσαμε να διακρίνουμε το επιτελεστικό εναρκτήριο μέρος μιας εκφοράς από το κομμάτι που ακολουθεί. Το πρώτο θα καθιστούσε ρητό το πώς πρέπει να εκληφθεί η εκφορά και το δεύτερο θα ήταν αληθές ή ψευδές. Ωστόσο, παρατηρεί ότι σε πολλές περιπτώσεις αυτή η διάκριση δεν μπορεί να γίνει όπως συμβαίνει με την πρόταση «Παρομοιάζω το χ με το ψ», όπου κάνουμε την παρομοίωση και ταυτόχρονα ισχυριζόμαστε ότι υπάρχει μια ομοιότητα.

Διακρίνοντας της ελλεκτική ισχύ από το προτασιακό περιεχόμενο κάθε επιτελεστικής εκφοράς, ο Searle ουσιαστικά επεξηγεί την παρατήρηση του Austin ότι

μια επιτελεστική εκφορά δεν μπορεί να χαρακτηριστεί αληθής ή ψευδής. Ωστόσο, περιορίζοντας τις επιτελεστικές εκφορές στα ρητά επιτελεστικά και παράλληλα διευκρινίζοντας ότι πρόκειται για ελλεκτικά ενεργήματα (1994: 94), αποκλείει από τον ορισμό του ορισμένα είδη ελλεκτικών πράξεων. Αυτό συμβαίνει γιατί ελλεκτικές πράξεις όπως η προσβολή δεν μπορούν να πάρουν τη μορφή «Σε προσβάλλω», επομένως, σύμφωνα με τον ορισμό του Searle, δεν είναι επιτελεστικές εκφορές.

Σε γενικές γραμμές, οι επιτελεστικές εκφορές όπως ορίζονται από τον Searle χρησιμοποιούνται σπάνια στην καθημερινή ομιλία, καθώς η ισχύς μιας πρότασης συνήθως γίνεται κατανοητή από τις περιστάσεις εκφοράς. Επιπλέον, υπάρχει περίπτωση ένα ρητό επιτελεστικό ρήμα να χρησιμοποιηθεί για την εκτέλεση μιας ελλεκτικής πράξης διαφορετικής από αυτή που κατονομάζει· π.χ. «Σου υπόσχομαι ότι θα σε κάνω μαύρο στο ξύλο», όπου το ρήμα «υπόσχομαι» χρησιμοποιείται με την έννοια του «προειδοποιώ». Ο Searle εντάσσει αυτού του είδους τις περιπτώσεις στην κατηγορία των έμμεσων λεκτικών πράξεων (*indirect speech acts*), στις οποίες μια ελλεκτική πράξη εκτελείται έμμεσα μέσω της επιτέλεσης μιας άλλης (Searle, 1996b: 168). Για παράδειγμα, η εκφορά της πρότασης «Μπορείς να κάνεις λίγη ησυχία;» συνιστά μια έμμεση κατευθυντική πράξη, καθώς ο ομιλητής δεν ρωτά σχετικά με την ικανότητα του ακροατή να κάνει ησυχία, αλλά του το ζητά. Επομένως, η έννοια των επιτελεστικών εκφορών περιορίζεται μόνο σε αυτές όπου το επιτελεστικό ρήμα χρησιμοποιείται με την κυριολεκτική του σημασία.

3. Συνθήκες ευστοχίας επιτελεστικών

3.1 Η προσέγγιση του Austin

Στη δεύτερή του διάλεξη (1962: 12-24) ο Austin απαριθμεί τις συνθήκες που είναι απαραίτητες για την εύστοχη επιτέλεση μιας πράξης μέσω μιας επιτελεστικής εκφοράς. Όπως έχει ήδη επισημάνει από την πρώτη του διάλεξη, η εκφορά κάποιων λέξεων δεν εξασφαλίζει ότι μια πράξη έχει επιτελεστεί. Η εκφορά πρέπει να γίνεται υπό τις κατάλληλες συνθήκες· σε αντίθετη περίπτωση η πράξη θεωρείται άστοχη (*unhappy*). Ο Austin (1962: 14-15) διακρίνει τις συνθήκες ευστοχίας (*felicity conditions*) σε τρεις κατηγορίες:

- (Α.1) Πρέπει να υπάρχει μια αποδεκτή συμβατική διαδικασία με συγκεκριμένα συμβατικά αποτελέσματα, η διαδικασία να περιλαμβάνει την εκφορά ορισμένων λέξεων από ορισμένα πρόσωπα σε ορισμένες περιστάσεις.
- (Α.2) Τα συγκεκριμένα πρόσωπα και οι περιστάσεις σε κάθε περίπτωση πρέπει να είναι κατάλληλα για την επίκληση της διαδικασίας.
- (Β.1) Η διαδικασία πρέπει να εκτελείται από όλους τους συμμετέχοντες σωστά και
- (Β.2) ολοκληρωμένα.
- (Γ.1) Όταν, όπως συμβαίνει συχνά, η διαδικασία προορίζεται να εφαρμοστεί από πρόσωπα που έχουν συγκεκριμένες σκέψεις και συναισθήματα, ή για την εξασφάλιση μιας συγκεκριμένης επακόλουθης συμπεριφοράς από τους συμμετέχοντες, τότε όποιος συμμετέχει και επικαλείται τη διαδικασία πρέπει να έχει αυτές τις σκέψεις ή τα συναισθήματα, και οι συμμετέχοντες πρέπει να έχουν την πρόθεση να συμπεριφερθούν όπως αναμένεται, και επιπλέον
- (Γ.2) πρέπει να έχουν την ανάλογη επακόλουθη συμπεριφορά.

Η παραβίαση των κανόνων των κατηγοριών Α και Β καθιστά μια πράξη άκυρη ή χωρίς αποτέλεσμα. Ο Austin ονομάζει τις αστοχίες τύπου Α *misinvocations* και τις αστοχίες τύπου Β *misexecutions*. Στην πρώτη περίπτωση υπάρχει κάποιο πρόβλημα με τη μορφή της επικαλούμενης συμβατικής διαδικασίας: μπορεί να μην είναι αποδεκτή ή υπαρκτή (Α.1) ή τα πρόσωπα που συμμετέχουν σε αυτή να μην έχουν το δικαίωμα να την επικαλεστούν (Α.2). Στη δεύτερη περίπτωση το πρόβλημα εντοπίζεται στα πλαίσια της ίδιας της διαδικασίας: έγινε κάποιο λάθος (Β.1) ή η διαδικασία δεν ολοκληρώθηκε (Β.2).

Οι αστοχίες τύπου Γ ονομάζονται από τον Austin *abuses*. Σε αυτές τις περιπτώσεις η πράξη έχει επιτελεστεί αλλά με ανειλικρίνεια. Πρόκειται, π.χ., για υποσχέσεις που δίνουμε χωρίς να έχουμε πρόθεση να τηρήσουμε (Γ.1) ή για περιπτώσεις όπου λέμε σε κάποιον «Σε καλωσορίζω» και στη συνέχεια του φερόμαστε εχθρικά (Γ.2).

Ο Austin επισημαίνει ότι δεν είναι πάντα προφανές σε ποια κατηγορία αστοχιών εντάσσεται η κάθε περίπτωση. Υπάρχουν περιπτώσεις όπου δύο αστοχίες συμβαίνουν ταυτόχρονα ή συμπίπτουν εν μέρει. Επιπλέον, υπάρχουν και άλλοι τρόποι κατά τους οποίους κάτι μπορεί να πάει στραβά στα πλαίσια μιας συμβατικής διαδικασίας.

Εκ πρώτης όψεως, η απαρίθμηση των αστοχιών χρησιμοποιήθηκε για να ενισχύσει το επιχείρημα του Austin ότι μια επιτελεστική εκφορά δεν είναι αληθής ή ψευδής, όπως μια δήλωση, αλλά εύστοχη ή άστοχη. Οι διάφοροι τύποι αστοχιών με τα ονόματα που επινόησε ο Austin είναι οι τρόποι κατά τους οποίους μια επιτελεστική εκφορά μπορεί να χαρακτηριστεί άστοχη. Ωστόσο, βλέπουμε ότι στη συνέχεια η έννοια της αστοχίας συμβάλλει στην ανατροπή της διάκρισης επιτελεστικών-δηλωτικών. Αρχικά, ο Austin παρατηρεί ότι για να είναι εύστοχη μια επιτελεστική εκφορά, θα πρέπει ορισμένες δηλώσεις να είναι αληθείς (Austin 1962: 45). Για παράδειγμα, για να θεωρηθεί εύστοχη η επιτελεστική εκφορά «Ζητώ συγγνώμη», πρέπει να είναι αληθές και όχι ψευδές ότι οι συνθήκες ευστοχίας τύπου Α και Γ ισχύουν. Αυτό σημαίνει ότι η ευστοχία των επιτελεστικών υπαινίσσεται την αλήθεια ορισμένων δηλώσεων.

Στη συνέχεια, ο Austin αποδεικνύει ότι οι δηλωτικές εκφορές υπόκεινται στους ίδιους τύπους αστοχιών με τις επιτελεστικές. Δηλώσεις όπως

- (4α) Όλα τα παιδιά του Τζων είναι φαλακρά, αλλά ο Τζων δεν έχει παιδιά.
- (4β) Η γάτα είναι πάνω στο χαλάκι, αλλά δεν το πιστεύω.

δεν μπορούν να χαρακτηριστούν αληθείς ή ψευδείς. Η πρώτη πρόταση είναι άκυρη λόγω έλλειψης αναφοράς (Austin, 1963: 28) και είναι ανάλογη με ένα άστοχο επιτελεστικό του τύπου «Σου κληροδοτώ το ρολόι μου, αλλά δεν έχω ρολόι». Η δεύτερη πρόταση είναι προβληματική γιατί το να δηλώνει κάποιος κάτι υπονοεί ότι το πιστεύει. Ένα αντίστοιχο παράδειγμα για τις επιτελεστικές εκφορές θα ήταν το να έλεγε κάποιος «Υπόσχομαι να είμαι εκεί, αλλά δεν σκοπεύω να είμαι εκεί», δηλαδή η περίπτωση της εκφρασμένης ανειλικρίνειας. Επιπλέον, μια δήλωση μπορεί να παραβιάζει τη συνθήκη A2, στην περίπτωση που ένα πρόσωπο δεν είναι σε θέση να δηλώσει κάτι. Για παράδειγμα, κάποιος δεν μπορεί να δηλώσει πόσα άτομα βρίσκονται στο διπλανό δωμάτιο εφόσον δεν το γνωρίζει, ή να δηλώσει κάτι σχετικό με τα αισθήματα άλλων ανθρώπων (Austin, 1962: 138). Σε αυτές τις περιπτώσεις μπορεί μόνο να μαντέψει ή να υποθέσει, αλλά όχι να δηλώσει.

Επομένως, η διαπίστωση ότι η έννοια των αστοχιών μπορεί να εφαρμοστεί τόσο στις επιτελεστικές εκφορές όσο και στις δηλώσεις αποδυναμώνει τη μεταξύ τους διάκριση. Το γεγονός αυτό οδηγεί τον Austin στο να εισάγει τη νέα διάκριση μεταξύ εκφωνητικών, ελλεκτικών και απολεκτικών πράξεων.

3.2 Η προσέγγιση του Searle

Στο άρθρο του ‘*What is a speech act*’ (1996) ο Searle ασχολείται με την ελλεκτική πράξη της υπόσχεσης και διατυπώνει τις ικανές και αναγκαίες συνθήκες ώστε μια υπόσχεση να επιτελεστεί με την εκφώνηση μιας εκφοράς. Στη συνέχεια, εξάγει από το σύνολο των συνθηκών αυτών τους κανόνες για τη χρήση του μέσου υπόδειξης της ελλεκτικής ισχύος (*illocutionary force indicative device*).

Με δεδομένο ότι ένας ομιλητής Ο εκφωνεί μια εκφορά Ε παρουσία ενός ακροατή Α, ο ομιλητής υπόσχεται ειλικρινά ότι π στον Α όταν ισχύουν οι εξής συνθήκες:

- (1) Ισχύουν κανονικές συνθήκες εισροής και εκροής. Οι συνθήκες αυτές εξασφαλίζουν την αποτελεσματική επικοινωνία μεταξύ του ομιλητή (εκροή) και του ακροατή (εισροή). Περιλαμβάνουν τη γνώση της γλώσσας, την ανεμπόδιστη διεξαγωγή της συνομιλίας, κ.ο.κ..
- (2) Συνθήκη προτασιακού περιεχομένου (*propositional content condition*): Το περιεχόμενο της Ε αφορά ένα μελλοντικό ενέργημα Μ.
- (3) Προπαρασκευαστικές συνθήκες (*preparatory conditions*): Ο Α θα προτιμούσε ο Ο να κάνει το Μ παρά να μην το κάνει και ο Ο πιστεύει το ίδιο. Δεν είναι φανερό στον Ο και τον Α ότι ο Ο θα κάνει το Μ στην ομαλή έκβαση των γεγονότων.
- (4) Συνθήκη ειλικρίνειας (*sincerity condition*): Ο Ο σκοπεύει να κάνει το Μ.
- (5) Ουσιώδης συνθήκη (*essential condition*): Ο Ο εννοεί ότι η εκφορά της Ε θα του δημιουργήσει την υποχρέωση να κάνει το Μ.

Στη συνέχεια ο Searle αναδιατυπώνει τη συνθήκη ειλικρίνειας, προσαρμόζοντάς τη στην περίπτωση της ανειλικρινούς υπόσχεσης. Παρατηρεί ότι οι ανειλικρινείς υποσχέσεις είναι και αυτές υποσχέσεις, αλλά διαφέρουν από τις ειλικρινείς κατά το ότι ο ομιλητής δεν έχει την πρόθεση να κάνει αυτό που υπόσχεται, αλλά προσποιείται ότι την έχει. Ωστόσο, η έκφραση της πρόθεσης να κάνει κάποιος κάτι αρκεί για να χαρακτηριστεί μια ελλεκτική πράξη ως υπόσχεση. Με αυτά τα δεδομένα, η συνθήκη ειλικρίνειας διατυπώνεται ως εξής:

(4*) Ο Ο επιδιώκει η εκφορά της E να τον καταστήσει υπεύθυνο για την πρόθεση να κάνει το M.

Όπως είδαμε παραπάνω, και ο Austin θεωρεί ότι μια ανειλικρινής υπόσχεση δεν είναι «άκυρη», και γι αυτό το λόγο διαφοροποιεί τις συνέπειες που προκύπτουν από την παραβίαση των συνθηκών A και B από αυτές της παραβίασης των Γ. Ωστόσο, δεν εξομοιώνει τις ανειλικρινείς υποσχέσεις με τις ειλικρινείς. Υπάρχει πρόβλημα όταν η διατύπωση μιας υπόσχεσης δεν συνοδεύεται από την πρόθεση να τηρηθεί, καθώς παραβιάζονται οι συνθήκες ευστοχίας Γ1 και Γ2.

Οι συνθήκες που διατυπώνει ο Searle και οι κανόνες που προκύπτουν από αυτές αφορούν τις ελλεκτικές πράξεις και όχι τις επιτελεστικές εκφορές. Τα τέσσερα είδη συνθηκών τροποποιούνται ώστε να προσαρμόζονται στα διάφορα είδη των ελλεκτικών πράξεων. Έτσι, για την ελλεκτική πράξη της διαταγής η προπαρασκευαστική συνθήκη θα ήταν ο ομιλητής να βρίσκεται σε εξουσιαστική σχέση προς τον ακροατή, η συνθήκη ειλικρίνειας ο ομιλητής να θέλει η διαταγή του να πραγματοποιηθεί και η ουσιώδης συνθήκη ο ομιλητής να εννοεί την εκφορά ως μια προσπάθεια να κάνει τον ακροατή να πραγματοποιήσει μια πράξη (Searle, 1969: 64). Οι συνθήκες τροποποιούνται ανάλογα για τις παρακλήσεις, τις βεβαιώσεις, τις ερωτήσεις, τις ευχαριστίες, τις συμβουλές, τις προειδοποιήσεις, τους χαιρετισμούς και τις επιδοκimasίες (Searle, 1969: 66-67).

Επιπλέον, η προσέγγιση του Searle διαφοροποιείται από αυτή του Austin κατά το ότι δεν ασχολείται με τις περιπτώσεις αστοχιών των ελλεκτικών πράξεων. Η διατύπωση των συνθηκών επιτυχίας χρησιμεύει περισσότερο στο να καθορίσουμε την ισχύ μιας ελλεκτικής πράξης και όχι για να ελέγξουμε αν είναι εύστοχη. Ελέγχουμε δηλαδή αν μια εκφορά είναι υπόσχεση, διαταγή, παράκληση κ.ο.κ.

Ωστόσο, υπάρχουν ορισμένες αντιστοιχίες ανάμεσα στις συνθήκες ευστοχίας του Austin και του Searle. Η συνθήκη (1) του Searle εξασφαλίζει ότι υπάρχει αμοιβαία κατανόηση μεταξύ του ομιλητή και του ακροατή, ότι ο ομιλητής δεν δρα κάτω από καταναγκασμό ή απειλές, ότι δεν υποκρίνεται ή αστειεύεται κλπ (Searle, 1996: 136). Αντίστοιχα, ο Austin (1962: 22) διευκρινίζει ότι δεν εξετάζει τις περιπτώσεις όπου κάτι εκφέρεται στα πλαίσια μιας θεατρικής παράστασης ή ενός ποιήματος καθώς και τις περιπτώσεις παρανόησης.

Η συνθήκη ειλικρίνειας αντιστοιχεί στις συνθήκες Γ.1 και Γ.2 του Austin. Και οι δύο έχουν να κάνουν με τις προθέσεις, τις σκέψεις και τα συναισθήματα του

ομιλητή. Ο Searle θεωρεί ότι η επιτέλεση της ελλεκτικής πράξης αποτελεί έκφραση της ψυχολογικής κατάστασης (*psychological state*) που ορίζεται στη συνθήκη ειλικρίνειας. Για παράδειγμα, ο ισχυρισμός και η δήλωση αποτελούν έκφραση μιας πεποίθησης (Searle, 1969: 65). Αυτό ισχύει ανεξάρτητα από το αν η ελλεκτική πράξη εκτελείται ή όχι με ειλικρίνεια. Οι συνθήκες του Austin δεν αναφέρονται μόνο στις σκέψεις και τα συναισθήματα, αλλά και στη συμπεριφορά των προσώπων που συμμετέχουν σε μια διαδικασία. Η ευστοχία μιας επιτελεστικής εκφοράς κρίνεται από την ειλικρίνεια του ομιλητή και η ειλικρίνεια μπορεί να αξιολογηθεί από τη συμπεριφορά του.

Η προπαρασκευαστική συνθήκη αντιστοιχεί εν μέρει στις συνθήκες A.1 και A.2, καθώς και οι δύο ορίζουν τα πλαίσια της εκφοράς και τις σχέσεις των προσώπων που συμμετέχουν σε μια συμβατική διαδικασία. Οι συνθήκες του Austin αναφέρονται κατά βάση σε συμβατικές διαδικασίες και ισχύουν και για όσες δεν περιλαμβάνουν την εκφορά κάποιων λέξεων. Με αυτόν τον τρόπο υπογραμμίζει ότι οι επιτελεστικές εκφορές συνίστανται πρωτίστως στο να κάνουμε κάτι και όχι απλά το να λέμε κάτι (Austin, 1962: 25).² Ο Searle αναφέρει ότι κατά την εκτέλεση μιας ελλεκτικής πράξης ο ομιλητής υπονοεί ότι η προπαρασκευαστική συνθήκη της πράξης αυτής ικανοποιείται. Για παράδειγμα, όταν κάποιος κάνει μια δήλωση υπονοεί ότι μπορεί να την υποστηρίξει και όταν δίνει μια υπόσχεση υπονοεί ότι αυτό που υπόσχεται είναι προς όφελος του ακροατή (Searle, 1969: 65). Αντίστοιχα, διερευνώντας τη σχέση των επιτελεστικών με τις δηλώσεις, ο Austin αναφέρει ότι όπως ο ισχυρισμός υπονοεί μια πεποίθηση, έτσι και η υπόσχεση υπονοεί μία πρόθεση (Austin, 1962: 49-50).

4. Ταξινόμηση επιτελεστικών ρημάτων

4.1 Η ταξινόμηση του Austin

Στην έκτη του διάλεξη ο Austin (1962: 68) αναφέρει για πρώτη φορά ότι θα μπορούσαμε να φτιάξουμε έναν κατάλογο που να περιλαμβάνει όλα τα ρήματα που χρησιμοποιούμε στις ρητές επιτελεστικές εκφορές. Στη συνέχεια, αφού προτείνει

² Η έννοια της σύμβασης χρησιμοποιείται και στη μετέπειτα διάκριση μεταξύ ελλεκτικών και απολεκτικών πράξεων. Ο Austin υποστηρίζει ότι οι ελλεκτικές πράξεις είναι συμβατικές, σε αντίθεση με τις απολεκτικές που μπορούν να εκτελεστούν με μη συμβατικά μέσα (Austin, 1962: 119, 121-122).

κάποια κριτήρια για την αναγνώριση του καθαρού ρητού επιτελεστικού, δίνει παραδείγματα ρητών, ημιπεριγραφικών και περιγραφικών εκφράσεων από την κατηγορία των συμπεριφορικών επιτελεστικών (*behabitives*). Στην έβδομη διάλεξη αναφέρεται στα επεξηγηματικά επιτελεστικά (*expositives*), επισημαίνοντας την ιδιότητά τους να αμφιταλαντεύονται μεταξύ της δηλωτικής και της επιτελεστικής εκφοράς. Τέτοια ρήματα είναι τα «υποστηρίζω», «συμπεραίνω» και «παραδέχομαι». Αμέσως μετά αναφέρεται σε ρήματα της κατηγορίας των ετυμηγορικών επιτελεστικών (*verdictives*) όπως τα «αποφαίνομαι» και «θεωρώ ότι» ως παραδείγματα ρημάτων που μπορούν να είναι περιγραφικά σε μη συμβατικές καταστάσεις.

Φτάνοντας στη δωδέκατη διάλεξη, αφού έχει προηγηθεί η εγκατάλειψη της διάκρισης επιτελεστικών-δηλωτικών εκφορών και έχει διατυπωθεί η διάκριση εκφωνητικής-ελλεκτικής-περιλεκτικής πράξης, ο Austin (1962: 150-151) καταλήγει στο συμπέρασμα ότι δεν χρειαζόμαστε έναν κατάλογο ρητών επιτελεστικών ρημάτων αλλά έναν κατάλογο ελλεκτικών ισχύων των εκφορών.

Στη συνέχεια, παραθέτει πέντε κατηγορίες ελλεκτικών ισχύων οι οποίες όμως δεν τον ικανοποιούν απόλυτα. Σύμφωνα με τον Warnock (1989: 145) ο Austin φαίνεται να χρησιμοποιεί δύο τεστ για την αναγνώριση των ρημάτων που κατονομάζουν ορισμένες ελλεκτικές πράξεις. Σύμφωνα με το πρώτο, αναζητά τα ρήματα που μπορούν να πάρουν τη θέση του ψ σε εκφορές του τύπου «Λέγοντας χ, έκανα ψ» (*In saying X, I was Y-ing*). Για παράδειγμα, «Λέγοντας ότι θα έπρεπε να παραιτηθεί, τον συμβούλευα». Το δεύτερο τεστ είναι το να τοποθετούμε τα ρήματα στο πρώτο ενικό πρόσωπο της οριστικής έγκλισης του ενεστώτα της ενεργητικής φωνής, η οποία είναι η μορφή του ρητού επιτελεστικού. Αν το να πούμε «Εγώ ψ» (*I Y*) είναι το να κάνουμε το ψ, τότε το ρήμα ψ ανήκει σε μια από τις πέντε κατηγορίες. Για παράδειγμα, το να πω «Υπόσχομαι» είναι το να δίνω μια υπόσχεση και το να πω «Προειδοποιώ» είναι το να κάνω μια προειδοποίηση. Ωστόσο, ο Warnock επισημαίνει ότι τα παραπάνω κριτήρια θα πρέπει να χρησιμοποιούνται με προσοχή (Warnock, 1989: 145).

Οι πέντε κατηγορίες ενδολεκτικών ισχύων που προτείνει ο Austin είναι οι εξής:

1) Ετυμηγορικά (*verdictives*). Αυτά συνίστανται στην ανακοίνωση μιας ετυμηγορίας, επίσημης ή ανεπίσημης, η οποία δεν χρειάζεται να είναι τελεσίδικη. Μπορεί να είναι μια εκτίμηση, ένας απολογισμός ή μια αποτίμηση. Έχουν προφανή

σχέση με την αλήθεια και το ψεύδος. Παραδείγματα ετυμγορικών είναι: *αθρώνω, καταδικάζω, ταξινομώ, καθιστώ (make it), περιγράφω, εκτιμώ*.

2) Επιδραστικά (*exercitives*). Συνίστανται στην ανακοίνωση μιας απόφασης υπέρ ή κατά ενός συγκεκριμένου τρόπου δράσης. Είναι η άσκηση εξουσιών, δικαιωμάτων ή επιρροής και χρησιμοποιούνται από διαιτητές, κριτές και, γενικά, από άτομα που κατέχουν κάποια εξουσία. Παραδείγματα εξασκητικών είναι: *διορίζω, κληροδοτώ, συστήνω (recommend), υποστηρίζω, παραιτούμαι, ικετεύω, συγχωρώ*.

3) Δεσμευτικά (*commissives*). Τα δεσμευτικά δεσμεύουν τον ομιλητή σε έναν συγκεκριμένο τρόπο δράσης. Περιλαμβάνουν ακόμα και διακηρύξεις ή ανακοινώσεις προθέσεων. Μερικά από τα δεσμευτικά που παραθέτει ο Austin είναι: *υπόσχομαι, αναλαμβάνω, εγγυώμαι, πρόκειται να (shall), σκοπεύω, ορκίζομαι, στοιχηματίζω*.

4) Συμπεριφορικά (*behabitives*). Έχουν να κάνουν με υιοθετούμενες στάσεις και με κοινωνικές συμπεριφορές. Σχετίζονται με το να δηλώνουμε, να περιγράφουμε και να εκφράζουμε τα συναισθήματά μας, αλλά δεν ισοδυναμούν με αυτές τις ενέργειες. Παραδείγματα συμπεριφορικών είναι: *ζητώ συγγνώμη, ευχαριστώ, συγγαίρω, δυσανασχετώ, επαινώ, καλωσορίζω, ευλογώ (bless) προκαλώ (challenge)*.

5) Απολογιστικά (*expositives*). Τα απολογιστικά διευκρινίζουν το πώς εντάσσονται οι εκφορές μας στα πλαίσια μιας επικοινωνιακής κατάστασης. Χρησιμοποιούνται για να διασαφηνίσουν το πώς χρησιμοποιούνται οι λέξεις στα πλαίσια μιας συζήτησης ή μιας λογομαχίας. Μερικά παραδείγματα είναι: *επιβεβαιώνω, δηλώνω, παρατηρώ, ενημερώνω, ρωτώ, καταθέτω, δέχομαι, διορθώνω, υποστηρίζω, ξεκινώ με (begin by), ορίζω, εξηγώ, εννοώ*.

Σε πολλά σημεία της διάλεξης ο Austin εκφράζει επιφυλάξεις για την ταξινόμηση που προτείνει (Austin, 1962: 151-152). Αναφέρει ότι δεν προτείνει καμία από αυτές τις κατηγορίες ως οριστική, καθώς και ότι οι δύο τελευταίες θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν οι περισσότερες προβληματικές και κακά διαρθρωμένες. Μετά την παράθεση της κάθε κατηγορίας, την συγκρίνει με τις υπόλοιπες για να δείξει ότι τα ρήματα της καθεμιάς σχετίζονται με των υπολοίπων και ότι πολλές φορές είναι δύσκολο να αποφασίσουμε σε ποια κατηγορία εντάσσεται ένα ρήμα. Δεν χρησιμοποιεί συγκεκριμένα κριτήρια για να διακρίνει τις κατηγορίες μεταξύ τους και αυτό τον οδηγεί στο να συμπεριλάβει στους καταλόγους του ρήματα που δεν είναι επιτελεστικά. Για παράδειγμα, κατατάσσει τα «αμφιβάλλω», «γνωρίζω» και «πιστεύω» στα απολογιστικά και το «εκτιμώ» (*estimate*) στα ετυμγορικά, ενώ πρόκειται για ρήματα που εκφράζουν μια στάση απέναντι σε ένα προτασιακό

περιεχόμενο (ρήματα προτασιακής στάσης) και όχι για επιτελεστικά. Επιπλέον, θεωρεί επιτελεστικά ρήματα τα «προτίθεται», «σχεδιάζω» (*plan*) και «είμαι αποφασισμένος να» (*am determined to*), αν και το να προτίθεται, να σχεδιάζει ή το να αποφασίζει κανείς κάτι δεν πραγματοποιείται μέσω μιας εκφοράς.

4.2 Η ταξινόμηση του Searle

Ο Searle (1979: 8-20) ασκεί κριτική στην ταξινόμηση του Austin και στη συνέχεια προτείνει μια εναλλακτική ταξινόμηση των ελλεκτικών πράξεων η οποία βασίζεται σε αυτή του Austin.

Η κριτική του Searle στην ταξινόμηση του Austin εντοπίζεται στα εξής σημεία: Κατ' αρχάς, παρατηρεί ότι δεν πρόκειται για ταξινόμηση ελλεκτικών πράξεων, αλλά ελλεκτικών ρημάτων. Για παράδειγμα, το ρήμα «ανακοινώνω» που περιλαμβάνεται στις λίστες του Austin δεν αντιστοιχεί σε κάποια ελλεκτική πράξη, καθώς μια ανακοίνωση δεν είναι ποτέ απλώς μια ανακοίνωση, αλλά πρέπει ταυτόχρονα να είναι μια δήλωση, μια διαταγή κλπ. (Searle, 1979: 9). Αλλά ακόμα και αν δεχτούμε ότι οι κατάλογοι αναφέρονται σε ελλεκτικά ρήματα, παρατηρεί ότι κάποια από αυτά δεν είναι ελλεκτικά. Για παράδειγμα, το ρήμα «προτίθεται» δεν είναι επιτελεστικό, καθώς η ελλεκτική πράξη της έκφρασης μιας πρόθεσης δεν μπορεί να γίνει με αυτό το ρήμα. Επιπλέον, η ταξινόμηση δεν βασίζεται σε ξεκάθαρες αρχές, εκτός από την περίπτωση των δεσμευτικών. Άλλες αδυναμίες της ταξινόμησης του Austin είναι ότι υπάρχει μεγάλη επικάλυψη ανάμεσα στις κατηγορίες (για παράδειγμα, το ρήμα «περιγράφω» κατατάσσεται ως ετυμολογικό και ως απολογιστικό), μεγάλη ετερογένεια στα πλαίσια της καθεμιάς, ορισμένα ρήματα δεν ανταποκρίνονται στους ορισμούς που δίνονται στην κατηγορία τους (όπως τα «διορίζω», «προτείνω» και «αφορίζω» που κατατάσσονται στα επιδραστικά) και ότι ρήματα με διαφορετικά χαρακτηριστικά τοποθετούνται στην ίδια κατηγορία (όπως το «προκαλώ» που τοποθετείται στην κατηγορία των συμπεριφορικών μαζί με τα «ευχαριστώ» και «καλωσορίζω», ενώ θα έπρεπε να βρίσκεται μαζί με τα «διατάζω» και «απαγορεύω», καθώς σχετίζεται με την επακόλουθη συμπεριφορά του ακροατή).

Αφού κάνει τις παραπάνω παρατηρήσεις, ο Searle αναφέρει τα τρία βασικά κριτήρια στα οποία βασίζεται η δική του ταξινόμηση. Πρόκειται για τον ελλεκτικό δείκτη (*illocutionary point*), τις συνθήκες ειλικρίνειας που εκφράζονται με την

εκφορά και τη φορά προσαρμογής λέξεων και κόσμου (*direction of fit between words and the world*). Σύμφωνα με τον Sadock (1994: 393-394) το πρώτο κριτήριο αντιστοιχεί στην ουσιώδη συνθήκη, ενώ το τρίτο εμφανίζεται για πρώτη φορά.³

Οι πέντε βασικές κατηγορίες ελλεκτικών πράξεων που προτείνει ο Searle είναι οι παρακάτω:

1) Βεβαιωτικά (*assertives*). Ο σκοπός των βεβαιωτικών είναι να δεσμεύσουν τον ομιλητή στην αλήθεια της πρότασης (*proposition*) που εισάγουν. Η ψυχολογική κατάσταση που εκφράζεται με την εκφορά τους είναι η πεποίθηση (*belief*) και υπάρχει προσαρμογή των λέξεων στον κόσμο. Για να κατατάξουμε ένα ρήμα σε αυτή την κατηγορία ελέγχουμε αν η εκφορά που το περιλαμβάνει μπορεί να χαρακτηριστεί αληθής ή ψευδής. Η ομοιότητα των βεβαιωτικών με τα ετυμηγορικά του Austin είναι προφανής. Ο Searle αναφέρει ότι η κατηγορία περιλαμβάνει πολλά από αυτά καθώς και τα περισσότερα επεξηγηματικά, καθώς έχουν τον ίδιο ελλεκτικό δείκτη και διαφέρουν μόνο στην ελλεκτική ισχύ. Παραδείγματα βεβαιωτικών είναι: *υποθέτω*, *δηλώνω*, *συμπεραίνω ότι* (*conclude*), *ισχυρίζομαι ότι*.

2) Κατευθυντικά (*directives*). Συνίστανται στην προσπάθεια του ομιλητή να κάνει τον ακροατή να προχωρήσει σε μια πράξη. Επομένως, υπάρχει προσαρμογή του κόσμου στις λέξεις, ενώ η συνθήκη ειλικρίνειας που εκφράζεται είναι η βούληση ή η επιθυμία του ομιλητή να κάνει ο ακροατής μια μελλοντική πράξη που διατυπώνεται στο προτασιακό περιεχόμενο. Σε αυτή την κατηγορία ο Searle τοποθετεί πολλά από τα εξασκητικά του Austin και κάποια συμπεριφορικά, όπως τα *'challenge'*, *'defy'* και *'dare'* (και τα τρία με την έννοια του «προκαλώ»). Άλλες ελλεκτικές πράξεις της ίδιας κατηγορίας είναι: *ζητώ*, *διατάζω*, *συμβουλεύω*, *επιτρέπω*, *προσκαλώ* (*invite*).

3) Δεσμευτικά (*commissives*). Ο Searle χρησιμοποιεί την ίδια ονομασία με τον Austin για αυτήν την κατηγορία. Σκοπός των δεσμευτικών είναι να δεσμεύσουν τον ομιλητή στην τέλεση μιας μελλοντικής ενέργειας που διατυπώνεται στο προτασιακό περιεχόμενο. Επομένως υπάρχει προσαρμογή του κόσμου στις λέξεις, όπως και στα κατευθυντικά, με τη διαφορά ότι στα δεσμευτικά η ενέργεια αφορά τον ομιλητή και

³ Ο Austin (1962: 81,85) είχε αναφερθεί στην περίπτωση της προσαρμογής της πράξης στις λέξεις, διακρίνοντάς την από τις επιτελεστικές εκφορές. Δίνει το παράδειγμα του συνηγόρου που λέει «Ολοκλήρωσα την υπεράσπιση» στο τέλος της αγόρευσής του. Μετά τη συγκεκριμένη εκφορά ο συνηγόρος θα σταματήσει την αγόρευση, προσαρμόζοντας έτσι την πράξη στις λέξεις, όμως η εκφορά δεν συνιστά την επιτέλεση μιας πράξης.

όχι τον ακροατή. Στην κατηγορία περιλαμβάνονται τα δεσμευτικά του Austin εκτός από κάποια όπως το «πρόκειται να» (*shall*) και το «προτίθεμαι» (*intend*) που ο Searle δεν τα θεωρεί επιτελεστικά.

4) Εκφραστικά (*expressives*). Τα εκφραστικά εκφράζουν την ψυχολογική κατάσταση του ομιλητή η οποία διατυπώνεται στη συνθήκη ειλικρίνειας σχετικά με ένα γεγονός που περιλαμβάνεται στο προτασιακό περιεχόμενο. Δεν υπάρχει προσαρμογή του κόσμου στις λέξεις αλλά ούτε το αντίστροφο, καθώς η σχέση λέξεων και πραγματικότητας προϋποτίθεται. Αν και ο Searle δεν το αναφέρει, η κατηγορία αυτή δεν διαφέρει από τα συμπεριφορικά του Austin. Μερικά παραδείγματα είναι: *ευχαριστώ, συγχαίρω, συλλυπούμαι, καλωσορίζω*.

5) Κηρυκτικά (*declaratives*). Το βασικό χαρακτηριστικό αυτής της κατηγορίας είναι ότι η εκφορά αποτελεί ταυτόχρονα την επιτέλεση μιας πράξης. Τα παραδείγματα του Searle είναι παρόμοια με αυτά που δίνει ο Austin όταν εισάγει την έννοια των επιτελεστικών εκφορών: «Σε διορίζω πρόεδρο», «Παραιτούμαι», «Απολύεσαι», «Ονομάζω αυτό το πλοίο θωρηκτό Missouri». Σε αυτές τις περιπτώσεις η εύστοχη επιτέλεση της ελλεκτικής πράξης εξασφαλίζει ότι το προτασιακό περιεχόμενο αντιστοιχεί στην πραγματικότητα, και έτσι υπάρχει ταυτόχρονα προσαρμογή των λέξεων στον κόσμο και του κόσμου στις λέξεις. Για τα κηρυκτικά δεν υπάρχει συνθήκη ειλικρίνειας. Ο Sadock (1994: 395-396) θεωρεί αυτή την κατηγορία προβληματική καθώς δεν αντιλαμβάνεται με ποια κριτήρια προτάσεις όπως «Δηλώνω ότι βρέχει», «Σε διατάζω να φύγεις» και «Υπόσχομαι να σε πληρώσω» δεν είναι διακηρύξεις. Ένα κριτήριο που σύμφωνα με τον Searle (1979: 18) διαχωρίζει αυτή την κατηγορία από τις υπόλοιπες είναι ότι είναι αναγκαία η ύπαρξη ενός εξω-γλωσσικού θεσμού (*extra-linguistic institution*) και η κατοχή μιας ορισμένης θέσης μέσα σε αυτόν από τον ομιλητή και τον ακροατή. Πρόκειται δηλαδή για εκφορές στα πλαίσια μιας συμβατικής διαδικασίας. Στο “How Performatives Work” ο Searle αναφέρεται αναλυτικά στις διακηρύξεις, υποστηρίζοντας ότι όλες οι επιτελεστικές εκφορές -όπως τις ορίζει ο ίδιος- έχουν την ισχύ των κηρυκτικών, καθώς η εύστοχη επιτέλεσή τους προσαρμόζει ταυτόχρονα τις λέξεις στον κόσμο και τον κόσμο στις λέξεις (Searle, 1994: 85). Ωστόσο, δεν ισχύει ότι όλες οι διακηρύξεις είναι επιτελεστικά, γιατί δεν περιέχουν όλες μια επιτελεστική έκφραση. Επιπλέον, διαχωρίζει τις διακηρύξεις που δημιουργούν γλωσσικά γεγονότα (*linguistic facts*), όπως το να δίνουμε μια υπόσχεση ή μια διαταγή, από αυτές που δημιουργούν γεγονότα που δεν σχετίζονται με λεκτικές πράξεις, όπως τη ματαίωση μιας

συνάντησης και την κήρυξη ενός πολέμου. Στην τελευταία κατηγορία ανήκουν τα κηρυκτικά.

Με εξαίρεση τα κηρυκτικά, η ταξινόμηση που προτείνει ο Searle αποτελεί ουσιαστικά μια αναπροσαρμογή της ταξινόμησης του Austin. Όπως είδαμε, διατηρεί δύο από τις κατηγορίες του Austin σχεδόν αναλλοίωτες, ενώ μεταφέρει τα περισσότερα απολογιστικά στην κατηγορία των βεβαιωτικών και μετονομάζει τα επιδραστικά σε κατευθυντικά. Τις παρουσιάζει μάλιστα και με την ίδια σειρά. Για να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι υπάρχουν πέντε κατηγορίες ελλεκτικών πράξεων χρησιμοποιεί ένα συνδυασμό τριών κριτηρίων (ελλεκτικός δείκτης, συνθήκες ειλικρίνειας, φορά προσαρμογής) που καλύπτουν κατά τη γνώμη του όλα τα είδη των ελλεκτικών πράξεων. Ο Sadock (1994: 404), ασκώντας κριτική και στις δύο ταξινομήσεις, παρατηρεί ότι περιλαμβάνουν διακρίσεις ανάμεσα στις ελλεκτικές πράξεις που σπάνια χρησιμοποιούνται για να διακρίνουν τα είδη των προτάσεων (όπως τη διάκριση που κάνει ο Austin μεταξύ ετυμηγορικών και απολογιστικών) και παραλείπουν κάποιες που παρατηρούνται σε όλες τις φυσικές γλώσσες, όπως τη διάκριση δηλώσεων-ερωτήσεων.

5. Συμπεράσματα

Από την παραπάνω συνοπτική παρουσίαση των θεωριών του Austin και του Searle, προκύπτει ότι ο Searle βασίστηκε στη θεωρία του Austin ακολουθώντας τη βασική συλλογιστική του και χρησιμοποιώντας την ορολογία του, επιδιώκοντας παράλληλα να τη συστηματοποιήσει. Στις διαλέξεις του ο Austin δεν διατυπώνει συγκεκριμένους ορισμούς και κανόνες. Ο ορισμός των επιτελεστικών γίνεται κυρίως μέσω παραδειγμάτων. Το ίδιο ισχύει και για τους ορισμούς των ελλεκτικών και των απολεκτικών πράξεων. Επιπλέον, οι κατηγορίες ελλεκτικών ισχύων που προτείνει είναι μάλλον εννοιολογικές παρά βασισμένες σε κάποια σαφή κριτήρια. Ο Searle προσαρμόζει στη δική του θεωρία τις έννοιες που εισήγαγε ο Austin. Τις ορίζει σαφώς, δίνοντάς τους όμως διαφορετικό περιεχόμενο από αυτό που τους έδινε ο Austin. Εντοπίζει τις αδυναμίες της θεωρίας του Austin και τις «διορθώνει», καταλήγοντας σε μια θεωρία περισσότερο συστηματική και αναλυτική.

Ωστόσο, η αξιολόγηση των δύο προσεγγίσεων δεν μπορεί να γίνει με τα ίδια κριτήρια, καθώς ο σκοπός του κάθε συγγραφέα είναι διαφορετικός. Οι διαλέξεις του

Austin αποτελούν πρωτίστως ένα φιλοσοφικό κείμενο. Κύριος στόχος του δεν είναι να διατυπώσει μια θεωρία για τις λεκτικές πράξεις, αλλά να διατυπώσει τον προβληματισμό σχετικά με το πώς αξιολογούνται οι δηλώσεις και να τονίσει ότι η αξιολόγηση πρέπει να γίνεται λαμβάνοντας υπόψη τα πλαίσια μέσα στα οποία πραγματοποιείται μια εκφορά. Η δημιουργία ενός καταλόγου ελλεκτικών ισχύων συμβάλλει στην καταγραφή των τρόπων με τους οποίους να χρησιμοποιηθεί μια εκφορά στα πλαίσια διαφορετικών καταστάσεων. Επομένως, η σαφής οριοθέτηση της κάθε κατηγορίας με τη διατύπωση κριτηρίων δεν είναι απαραίτητη. Από την άλλη πλευρά, ο Searle προσεγγίζει το ζήτημα κυρίως από γλωσσολογική άποψη. Γι αυτό το λόγο είναι περισσότερο αναλυτικός στις διατυπώσεις του και χρησιμοποιεί σαφέστερους ορισμούς. Ταξινομώντας τις ελλεκτικές πράξεις αναζητά κριτήρια που θα επιτρέπουν όσο το δυνατό πιο σαφή διαχωρισμό ανάμεσα στις κατηγορίες. Επιδιώκει να διατυπώσει μια θεωρία χωρίς κενά, σε αντίθεση με τον Austin που θέτει περισσότερα ερωτήματα από όσα απαντά.

Ανεξάρτητα από τους σκοπούς του κάθε συγγραφέα και από τον τρόπο προσέγγισης του θέματος, είναι σαφές ότι το έργο του Austin επηρέασε αλλά και διευκόλυνε τον Searle στην ανάλυσή του, καθώς του παρείχε μια βάση πάνω στην οποία στήριξε τη θεωρία του, αλλά και την ορολογία που χρησιμοποίησε.

Βιβλιογραφία

- Austin J. L. (1962). *How to Do Things With Words*. Oxford: Oxford University Press.
- Austin J. L. (1963). “Performative-Constative”. Στο Caton C.E. (επιμ.), *Philosophy and Ordinary Language*. Urbana: University of Illinois Press, 22-54.
- Sadock J. M. (1994). “Toward a Grammatically Realistic Typology of Speech Acts”. Στο Tsohatzidis S. L. (επιμ.), *Foundations of Speech Act Theory*. London: Routledge, 393-406.
- Searle J. R. (1969). *Speech Acts. An Essay in the Philosophy of Language*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Searle J. R. (1979). *Expression and Meaning. Studies in the Theory of Speech Acts*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Searle J. R. (1994). “How Performatives Work”. Στο Harnish R. M. (επιμ.), *Basic Topics in the Philosophy of Language*. London: Harvester Wheatsheaf, 75-95.
- Searle J. R. (1996a). “What is a Speech Act?”. Στο Martinich A. P. (επιμ.), *The Philosophy of Language*. Oxford: Oxford University Press, 130-140.
- Searle J. R. (1996b). “Indirect Speech Acts”. Στο Martinich A. P. (επιμ.), *The Philosophy of Language*. Oxford: Oxford University Press, 168-182.
- Warnock G. J. (1989). *J. L. Austin*. London: Routledge.

